

Iki COVID-19 pandemijos atlikti tyrimai rodė, kad po kelių metų Lietuvos mokyklose trūks maždaug kelių tūkstančių skirtingų dalykų mokytojų. Tačiau, pasak Vilniaus universiteto (VU) Ugdymo mokslų instituto direktorės dr. Sandros Kairės, realybė yra tokia, kad šiuo metu ateinantiems mokslo metams Lietuvos švietimo įstaigos ieško apie 4 tūkstančių mokytojų. Tai reiškia, kad realus pedagogų trūkumas yra dvigubai didesnis nei tikėtasi ir jis rodo žymiai greičiau prastėjančią situaciją nei buvo prognozuota anksčiau.

Pandemija prisidėjo prie mokytojų trūkumo didėjimo

2021 m. Vyriausybės strateginės analizės centro (STRATA) atlikta pedagogų poreikio prognozė parodė, kad karantino sukelta įtampa ir nerimas stipriai pagausino darbą mokyklose paliekančių pedagogų gretas. Po pirmųjų pandemijos metų, 2021 m., darbą planavo palikti beveik 1,5 tūkst. mokytojų, o tai yra dviem šimtais mokytojų daugiau nei metus prieš tai.

„Tuomet buvo plačiai diskutuota, kad mokytojų pasitraukimui iš darbo įtakos turėjo dėl pandemijos vykęs nuotolinis mokymas, kuris jiems tapo nemažu išbandymu. Vis dėlto, manau, kad toks spartus mokytojų trūkumas susijęs ne tik su mokytojų senėjimu ar nuotolinio mokymo sunkumais. Tokia situacija rodo ir tam tikras sisteminės pedagogų rengimo ir tolesnės karjeros spragas bei bendrai, kaip visuomenėje vertinamas mokytojo darbas“, – sako dr. S. Kairė.

Jai pritaria ir VU Šiaulių akademijos direktorė prof. Renata Bilbokaitė. Jos teigimu, svarbi dedamoji sprendžiant mokytojų trūkumo problemą valstybėje – mokytojo profesijos įvaizdis. Estijoje, Suomijoje, Airijoje mokytojo profesija yra prestižinė. Šį darbą dirbti yra garbė.

„Žinant situaciją regionuose, kur po penkerių metų nebus kai kurių specializacijų mokytojų, būtina plėtoti mokytojų įvaizdžio gerinimo priemones. Tai šalies ir jo švietimo sistemos likimo klausimas, nes tik mokytojai parengia mokinių aukštosioms mokykloms, o šios vėliau darbo rinkoms“, – pabrėžia VU ŠA direktorė.

Vienas svarbiausių universitetų uždavinių pedagogų rengime yra nuoseklūs, longitudinaliniai tyrimai, kurie leistų identifikuoti esamus iššūkius, ieškoti sprendimų ir juos pritaikyti. Todėl turėtume siekti tyrimais grįsto pedagogų rengimo ir tolesnio profesinio tobulėjimo užtikrinimo.

„Ypatingai svarbus universiteto vaidmuo turėtų būti nuoseklios motyvavimo ir palaikymo sistemos kūrimas pedagogines studijas baigusiems absolventams, pradedantiems dirbti

mokykloje. Nors stipendijų mokėjimas pedagogikos studentams rodo tam tikrą teigiamą poveikį mokytojų pasiūlai, tačiau nerimą kelia tai, kad gana maža dalis pedagogines studijas baigusių studentų nepasirenka mokytojo kelio arba dirba mokyklose labai trumpai ir pasitraukia“, – sako ugdymo ekspertė S. Kairė.

Bene labiausiai trūks matematikos ir specialiųjų pedagogų

S. Kairė teigia, kad šiųmetiniai abiturientų matematikos egzamino rezultatai jau dabar neišvengiamai signalizuoja, ką gali reikšti mokytojų stygius mokinių pasiekimams, o vėliau ir studentų skaičiui universitetuose bei visam Lietuvos švietimui tiek dabar, tiek ateityje.

„Skirtingi Lietuvoje atlikti tyrimai jau nebe pirmus metus rodo, kad Lietuvoje artimiausiu metu daugiausiai trūks mokytojų tikslųjų ir gamtos mokslų specializacijose. 2021 m. STRATA pateikta pedagogų poreikio prognozė parodė – per artimiausius keturis metus didžiausią mokytojų trūkumą jausime gamtamokslinės, informacinių technologijų, matematikos, lietuvių ir anglų kalbų specializacijose“, – primena Ugdymo mokslų instituto vadovė.

R. Bilbokaitė priduria, kad siekiant valstybės išsikelto strateginio tikslo – įtraukiojo ugdymo – taip pat kils didžiulis specialiųjų pedagogų poreikis. „Manoma, kad jų visoje šalyje iki 2025 metų reikės apie 2000-3000, jei tikrai sieksime sėkmingos ir kokybiškos skirtingų poreikių turinčių vaikų integracijos“.

Pedagogiką studijuoja ir po magistro

S. Kairė pastebi, kad pedagogines studijas besirenkantys jauni žmonės pasižymi veržlumu, noru dirbti būtent šiuolaikinėje mokykloje ir, svarbiausia, siekiu kurti ateities mokyklą, orientuotą ir į globalius, ir į lokalius iššūkius. „Tad vienas svarbiausių aspektų (o tuo pačiu ir iššūkių) pedagogų rengime – įgalinti šių jaunų žmonių turimą potencialą ir motyvaciją studijų metu išlaikyti ir panaudoti jiems jau pradėjus dirbti mokytojais“.

Pedagogikos studijomis vis dažniau susidomi net ir tie, kurie jau turi bakalauro ar net magistro laipsnį. Šiomet pedagogo kvalifikaciją Vilniaus universitete įgijęs Liutauras Paulauskas į mokyklos pedagogiką stojo po geografijos bakalauro ir istorijos magistro studijų.

„Pedagogu svajojau tapti ir anksčiau, tačiau artimieji atkalbėjo. Dabar po baigtų geografijos ir istorijos studijų nusprendžiau, kad kažkaip reikia jas realizuoti ir norėjosi tai padaryti būtent mokykloje. Dirbti pradėjau dar studijų metu. Privačioje „Forvardo“ mokykloje vaikus

mokau geografijos ir istorijos“, – pasakoja vaikinai.

VU mokytojo kvalifikaciją galima įgyti Filosofijos fakultete pasirinkus mokyklos pedagogikos studijų programą arba VU Šiaulių akademijoje pasirinkus pedagogikos profesines studijas. Ją gali rinktis asmenys, kurie jau yra įgiję bakalauro laipsnį. Be to, šios profesijos studijas bakalauro studentai gali rinktis kaip gretutines – taip absolventai įgyja bakalauro laipsnį ir pedagogo kvalifikaciją. Pedagogikos studijas pasirinkusiems jaunuoliams, patekusiems į valstybės finansuojamas vietas, skiriama 300-500 eurų skatinamoji stipendija.

VU žengė naują kokybinį žingsnį pedagogų rengime

Vilniaus universiteto atstovai įsitikinę, kad būtent švietimas turės lemiamos reikšmės globaliems ir lokaliems šiuolaikinio pasaulio iššūkiams, tokiems kaip klimato kaita, migracija, epidemijos, kariniai konfliktai, skaitmenizacija ir tapatybių krizės, įveikti.

Todėl pasak VU Senato pirmininkės doc. Eglės Lastauskienės, universiteto išitraukimas į pedagogų ugdymą nėra naujas dalykas, tačiau neseniai patvirtinta VU pedagogų ugdymo koncepciją yra naujas kokybinis žingsnis pedagogų rengime.

„Šia koncepcija universitetas įsipareigoja dalytis savo turimais intelektualiais (žinojimo, mokslinių tyrimų) ištekliais su būsimais mokytojais. Labai svarbus momentas šitoje koncepcijoje yra mokymosi visą gyvenimą idėja. Tai reiškia, kad mes ne tik ruošime pedagogus, ką darėme ir iki šiol, tai reiškia, kad ir baigus studijas mes jų nepamiršime. Universitetas prisiima atsakomybę ugdyti juos toliau per papildomas pedagogų tobulinimo(si), kvalifikacijos kėlimo, konsultavimo, įtraukimo į praktinę, laboratorinę veiklą programas“, – pasakoja E. Lastauskienė.

Šiame dokumente numatomas pedagogikos doktorantūros mokyklos sukūrimas. Planuojama, kad pedagogikos studentai, baigę Vilniaus universitetą, galės tapti ne tik tam tikros srities mokytojais, bet baigę bakalaurą, magistrą ir doktorantūrą jie turės galimybę tapti edukologijos daktarais.

„Ateities mokykloje mokytojai liks vieni svarbiausių veikėjų. Todėl mokytojo rengimas ir tolesnis profesinis augimas, turėtų būti skatinantis kurti ir transformuoti ugdymo turinį bei mokymo(si) procesus taip, kad būtų atsižvelgiama ne tik į besimokančiųjų, bet į planetos ateitį“, – sako S. Kairė.

Situacija dėl pedagogų trūkumo prastėja žymiai greičiau nei buvo
prognuota

